

Отець Юрій

Євген Згарський

I

Нігде не поросло стільки бзини,[59] як у Негівцях. Сказано, що не так по дуплавих вербах, як у бзині любить розкошувати – нехай не приказується – несамовитий. Звідкіля розплодилося стільки несамовитих у наших Негівцях, послухайте, добрі люде.

Було, що жив у Негівцях панотець Юрій. Посвячений у Холмі, належав він до старосвітських попів, що то їх холмщачами та луцаками[60] звали... По сусідніх селах всюдейка попували семінарщики – не такої просвіти, не таких звичаїв та й не такої бесіди. Наче той патріярха самотів поміж ними наш сивоголовий отець Юрій. До вісімдесять років переплило понад його поважною, високою головою; ні горбився, ні ходив о палиці, а був у собі зажилий, свіжий, сказати – молодий вік прозирав крізь старі сиві очі. Із його довгого білого лица з довгим носом супокій душі заявлявся, а дві густі зрослі брови знаменували в нім чоловіка старої, кріпкої волі. Було, як стане в святих ризах на службу Божу та й обернеться до народу, то не одному святий привидівся. Тільки голос, мовляли старі люде, не той, що був давніше, бо ж немало святих, Великодніх постів перепостив. Старий, було, ні краплею молока не закропиться, а все-таки постив на твердо, з олією. А що не стратив на старість голосу, то не було в сусідстві ні одного празника, на которім не правив би найбільшої служби. Сусіди-семінарщики любили та й поважали старого задля його доброго серця.

Діялося те у перші дні місяця липня. Озимина по царинах туй-туй пристигала, полискувалася од скварного проміння припікаючого сонця. А вже ж нічия пшениця не підібралася так гарно в колос, не поросла так густо, як на попівським ґрунті. Проходив хто попри попівську пшеницю, так аж ласо учинилося[61] – так би жменею і пересадив на своє поле.

Високо звелось сонце на полудне, така спека вже од двох неділь, що земля, неначе той хорий у горячці.

– Не дай Боже граду та й пошести на отсю пшеницю! – яка вам благодать на сій ниві! – заговорив якийсь бойко до свого товариша, що пособкував[62] на волів побіч воза.

– Ади! ади! любоньку, така вам розкішна, як ті луги на наших поверхов'ях, – придав товариш.

Позацокувалися бойки над пшеницею, бо з роду не видали в своїй верховині такого збіжжя.

На возі лежала зв'язана якась уже не молода, білою веретою покрита невіста. То ревіла, то стогнала, як би хто пік залізом або колов ріжнами. Лячно позирались бойки позад себе, а вже-таки під самим селом опинилися, як поминули попову пшеницю. Попові лани припирали так аж ід самій греблі. В'їхали до села за ворота, поспитали куди до попа дорога та й станули із возом таки під самою церквою.

Роем обступила їх дітвора з бабами. Лякаючись, ззиралися по собі, бо знали, що за діло на возі. Не було такого тижня, щоби не приїхав хто із дали-далека до Неговець, до старого попа, освятити воду.

Отець Юрій прославився було на ціле Підгір'є своїм свяченням води; тож й ті бойки не перші та й не послідні гості. Було, що ввійшло де у кого і в прислів'я: "не дурій, бо завезу до Неговець".

Коли се під церквою учинилося таке сонмище,[63] отець Юрій сидів в алькирику та й читав із свого прастарого требника молитви від граду.

Не було такого требника у жодного з семинарщиків, як у панотця Юрія. Що зброя у вояка, то йому требник. Із того требника святив він воду на твердо й на м'яко, ніхто сего требника не доткнувся своїми скверними руками. Отець Юрій завсіди замикав його у тайнім сховку, наче який скарб. А коли питав хтось із семинарщиків про той требник при добрім меду або вині, то отець відказував: "О, той требник старший од мене; немає з тих ні одного на світі, що хрестили та й святили на нім воду!..". Кожної днини, рано, в полудне й увечір отець Юрій читав молитви із свого требника. Читаючи, завсіди вдягав реверенду. Отож і цього разу сидів він у реверенді, а що таки дуже припікало, читав молитви од граду.

Скрипнули двері, увійшла ґаздиня старого, стара Бараниха. Трійцять літ минуло, відколи повдовів, а лишився тільки з одним сином, що вже таки не молодий був.

- Єгомосте, - озвалася ґаздиня, - якісь бойки правлять освятити воду.

Старий мовчав, стара стояла.

- Амінь! амінь! амінь! - за хвилю змовив панотець, тричі вдарившись у груди, зачинив требник та й спитав: - Чи самі, чи кого привезли?

- Он ціле сонмище під церквою. Якусь зв'язану бабу притаскали на возі.

- Нехай котрий зайде і оповість.

Стара подріботіла, а за хвилю станув, гойдаючись, пелехатий бойко в невеличкій світлиці та й роззирався по стінах. Отець Юрій крихту насупився; бо освячення води завсіди вважав за велике діло...

- Слава Йсусу! - сказав сміливо бойко.

- Слава на віки! - одрік панотець та й став поважно в алькирі на порозі.

Узрівши панотця, бойко мало що не перехрестився - така, бачите, почесть його переймила. Не було людини на всенькій верховині, щоби не звісний був кому по славі своїй старенький піп із Неговець.

- А що се скажеш, чоловіче?

- Голубе, панотченьку! Се ми лиху привезли пригоду, - торочить бойко, припавши ід колінам старого.

- Що за лиху пригоду?

- Ну, так дайте ласку, панотченьку голубе, привезли бабу. Зволіть освятити воду.

- А в баби що за пригода?

- Відає Господь, чи не ступила на яке погане місце, або заляв хто; реве да стогне на всі застави; нехай не приказується. Лихий нею вередує.

- Не мав кого чіпатись, та баби?

- А ви ж гадали, панотченьку, да так і прискіпався.

- Не молилась баба, не ходила до церкви, тож лихий усалашився: кара Божа! кара Божа!

- Відає Господь, панотченьку, яка вона согрішна, такий то її падонько...

- А баба ж молода? Стара? Да чия?

- А вже ж немолода, панотченьку, а крайно баба, коли моя мати.

- Дивуйся молодому; се нашиб лихий твою маму. Ти може ізневажив, дав догану, дошкулив мамі? Що - га?!

- Розступиси, земле свята, да так щасливо діжду вечера, як я коли поклав на ню свій палець. От падонько та й годі.

- А як освятити воду, на м'яко чи на твердо?

- Да так, панотченьку, просимо ласки: на тверде лихо й тверду воду.

По сему бойко поліз у кишеню та й два золоті кладе на столику. Знав він, чого вартує тверда, а чого м'яка. Остання вартувала тільки золотого. Але задля певного skutku мало хто правив м'якої... З вуст у уста котилося: правте за два золотих на твердо.

- Нехай хто скочить по дяка, а ви підождіть під церквою, - звелів моторошно наш старий та подався за требником.

Старий, було, готується до кожного свячення води молитвами на самоті. Іноді не освятив нікому воду, поки себе не забезпечив твердим постом. Стояв перед образом святого Николая Чудотворця, що висів над його постелею, да молився довго й ревно... Лице й чоло потом оросилися.

В хатині було парно, як у печи, коли на хліб розпалюють. Як наш панотець, так і хатина його, старосвітська, невеличка, тільки з одною малою світлицею та з алькириком. Не було в ній підлоги, ні білої стелі, а білі стіни, низькі повали,[64] тверде, гладжене оземле, як по всіх опрятних хатах сільських. В світлиці не багато було sprytkiv,[65] як у старого вдівця: дубовий стіл і писані стільці, що з них барва позлазила, шафа та й кілька старезних образів по стінах. В алькирику стояло дві постелі, невеличкий столичок із тайними сховками й зелена скриня, великими зачинена колодками. Коли старий ревно зачитався у требнику, мухи цілими роями дошкуляли. На обійстю поблизу похилої хатини, критої соломною, була обора, стайні кінські. Тож крізь малі, напіводчинені вікна, наче до пасіки бджоли, гуртом бзиніли мухи. "Гайда!" іноді старий махне червоною хустиною, а як зачитається, лізли, як до вулія.

Заки одпитали дяка, минула спора година. Бігали за ним таки аж до ліса, де копичив сіно; прийшов засапаний, знать, квапився, скоро учув, що буде піп святити воду. Все йому капне якийсь шелюг... Як прийшов по ключ Безручкий (так прозвали по сему, що не мав лівої руки), старий, омовившись, визирав уже крізь вікно.

- Велика там, дяче, спека? - поспитав старий на здоровини.

- Єгомость! така вам спрага, що аж дерева в'януть, а сіно тресе так на табаку.

- А баба жива на возі?

- Бачу - жива, коли реве да спомітується, мало посторонки не пірве й воза не переверне.

- Йди, зладь у церкві!

Одійшов перконосий дяк Безручкий, а старому Юрію якось так не весело...

- В саме полудне, на таку спеку, проганяти, - дух святий зо мною, - біса із баби старої... Повідаю - то не чиста справа... Мовляв небіжчик Почаївський архімандрит: "Не святити, сину, ніколи з полудня воду, хоч як би хто правив, кажу, не святити, бо себе обезвечиш". Свята його пам'ять да святе його слово, но тепер ще не сполудня, а крайно дванайцята доходить, - торочив Юрій сам ід собі, позираючи на свій старий годинник, що притакував йому зі стіни, запорошеним голосом.

Годинника того купив, коли посвятили його на попа у Холмі. Хоч дерев'яний, а ще не був у жодного майстра... Юрій наставив його, звірівшись за сонцем, та й пустив: "нехай йде, як хоче"... Звичайно, як всі старі, іноді показував він химерно.

- Господи, будь мені грішному милосердним... - промовив наш Юрій в порозі та й пішов до церкви, хоч і був на душі таки чогось маркотний...

Ціла громада цікавих людей, що обступила віз бойків доокола та й мовчки все ззиралася, скоро зазріла панотця у порога церкви, враз розприслася, неначе би хто позмітав із місця. Утікали, аж курилося. Одколи святив отець Юрій воду, не було християнина, щоби поважився придивлятися сему ділу. Бо як вилізе чорт із одного, то може влізти і в другого, а нащо кому чорта в гості?! От і причина, чому так скоро умегали...[66]

Бойки випрягли воли, підвели в противну сторону від воза й прип'яли до плота, щоби, як стане піп святити воду, вони стояли йому у плечах. У ніщо бо лихий так перейти не любить, як із чоловіка в скотину... А вже як прожене піп чорта, так не поза себе, а перед себе, мудрували бойки, та самі стояли по тім боці й добре вимудрували.

Підождали крихту, й се явився отець Юрій у фелоні із кропилом та й требником у руках, Безручкий держав хрест і воду.

- Одокрийте бабу!

Бойки так і зняли верету.

- Як бабі на ім'я?

- Варвара!

Заговоривши те ід бойкам, отець Юрій за добрих п'ять стіп опинився перед воза, а бойки поставали, знявши крисані, йому у плечах.

Як узрів Безручкий бабу, аж в зад подався і святий хрест здвиг таки перед себе... Нема що й казати; бо ж то страх був подивитися! Простоволоса, чорна, як земля, очі в стовп вибалушені, перекивлені губи та й зуби вискалені. Тряслася заєдно, як на морозі, а хвилями спомітувало нею. Тільки, що не ревіла да не стогнала, коли отець Юрій станув перед возом.

- Ади, як чорт завітрив попа, - спосшептали бойки, - ні зойкне.

Безручкий поставив у судничку воду на стільці, а старий почав довгою тихою

молитвою святити. Освятивши воду, яв сатану виклинати молитвою, що ю тричі одчитав із требника, поступившись крихту ід возові. Коли став у вторий раз одчитувати молитов, не спомітувало уже бабою... За третим разом так перестала й дрожати.

- Зачаївся чорт да не дриг'не, - шептали бойки.

Сміливим бойкам якось так бачите й не лячно попові за плечима...

Аж се приспіла хвиля, якої зроду не бачили та на яку до смерти тямили...

Одчитавши тричі молитов, отець Юрій подав требник Безручкому, а, взявши святий хрест в ліву, а кропило в праву руку, омочив його свяченою водою та й голосно так примовив:

- Аки Христос, Син Божий, ізгна біса із чоловіка в стадо свинное, аз силою всемогучої всесвятийшої Трійці, ізганяю тя, во ім'я Отця і Сина і Духа Святого, амінь.

Проказавши теє, окропив тричі бабу свяченою водою.

Як не стрясе бабою, аж посторонки потріскали та й віз поламався... Тільки що ревкнула, побіліла, затворила очі й лежить без пам'яті. В сій хвилі поганий вітер, як не завіє од воза, да не стане курбелити й копотіти вгору порохом, що аж бойки з великої пуги попричикали[67]... Вихор кутив, а Юрій кропив на всі сторони... Тарах! - зачули, як вмиг переламало вербу над потоком та й посунулося по садах, що аж листе посипалося... Мете, гне, курить страшно так, що й сам отець Юрій побілів, неначе хуста. Хоч яка замість[68] та судна година, стояв на місці та й доконував діла.

Пристапав таки до воза.

- Да буде Господь Бог по Трійці всесвятий єдиносущій із тобою во віки віків! Варваро, схаменися! - рішуче зголосив Юрій над бабою, а баба так і розтворила очі.

Прискочили бойки, підрядували бабу. Отець Юрій подав напитися свяченої води, звели бабу з воза, поцілувала вона хрест святий та й панотця в руки й коліна. Ледве стямилися бойки на все те, що виділи; ні слова не промовили, та так дякуючи, аж ід землі припадали. Отець Юрій, за ним дяк і баба з бойками рушили всі до церкви.

А на дворі все дужче та дужче змагається лиха пошесть. Гет-гет - навкруги закопотіло дібровами та лісами. Хто на дворі, хто в лісі, хто в поли, щодуху пилює доскочити хати... Бабам хустки, чоловікам крисані позривало із голови; стежкою не стежкою, а таки навпрямці, збіжжями та городами села допадають. І худоба затривожена реве, біжить гуртом, одно перед друге із пасовиська; розхристані пастухи позасапувались, а поскакують за худобою. Страшний гамор цілим селом розлягався; реве худоба, ржуть коні, квичать безроги, а гуси, розгегавшись на потоці, злопотіли крилами по воді та й сюди-туди порозліталися, наче дикі, кожда на своє обійсте. Вихор вие та скулить так страшно, як би хто в селі обвісився. Ту, там покликають:

- Хапайте шматте із плота! Затягніть віз до шопи!..

Дітвора і баби, що поралися вдома, як у Бога за дверима, зазирали крізь вікна на те лихо, що на дворі так розбушувалося. Аж ось із-поза лісів великими валами несуться тучні хмари. Наразі сиво-жовті, по них, наче смола, чорні хмари; посоловіло надворі та й потемніло. Лиснуло раз, удруге, утретє й затихло... ні горобець не чичиркне, все, що живе, поховалося...

Отець Юрій, що не більше мав ходу, як десять сажнів ід хаті, вже стояв у вікні із требником, а бойки таки насухо ухопилися до корчми.

Розгуркотілося. То лускає, то лискає. Хрестом святим знаменуються по хатах люди. А тут як не процідиться, наче із коновок, – аж по всіх ровах зашуміли потоки. Повихапувались баби із сіний і ну ж давай метати ожоги, лопати та віники на охрест перед хатою. Варувалися, бачите, од граду, бо таки побренькував уже по вікнах.

Декому аж мороз пішов по тілі на отсю гадку, як не дай Боже град поб'є таке красне збіжжє. Нікому так важко не вчинилося на серці, як старому панотцю Юрію; наче би видів, який там град посипався на його красну пшеницю. Чи не урекли бойки, як їхали з бабою, своїми поганими очима? А вже ж бойки, не бойки, а одплатився чорт старому за прогон із баби.

II

– Не знаю, справді не знаю до чого росте світ теперішній. За старих часів женилися люди, жили по закону, а теперечка ледащіють тільки на готовому хлібі, – правив отець Юрій синові своєму Мартинові.

– Тату, чи раз гадав я оженитися, та якось досі не склалося.

– Не склалося, так не склалося, а вже ж ніяка тебе сама не засватає, а побори ти сватів да обручися.

– Наколи б хотіла котра піти за мене, бо ж то я на тридцятім році кавалер. Либонь чи не п'ятдесятка доходить.

– Судженої, кажуть, конем не об'їдеш, коби тільки охота. Держить Господь Бог і для тебе жінку.

– Ну, коли уже так повиділося вам, татуню, везіть да сватайте, нехай вам буде така невістка, яку самі собі уподобаєте.

По тих словах закликав панотець стару ґаздиню свою, Феську.

– Фесько, – говорить Юрій, – нині повезу панича сватати, пильнуй, щоби прийшов Безручкий да скоро заложив коні.

Феська напудилася й побіліла. Не сказала ні словечка на те, пішла до пекарні та нишком щось такого поворкувала під носом.

Нім прийшов Безручкий та запряг коні, Юрій із сином почали в найгарнішу одіж убиратися. Порозтвирали які не були скрині; бушують, аж піт дзюрчить із чола та аж позасапувалися. Старий радіє, неначе дитина. Самотів досі, тяжко було діждатися невістки. А хотів би ще й діждатися внуків, заки Господь Бог покличе в тамтой світ.

А тим часом Мартин був уже парубком підтоптаним – личенька, як той місячик на повні, а живіт завбільшки такий, що ледве добрий хлоп обняв би. Невеличконого був зросту, товстий, на коротких ногах, сказано – бочка. Лисий та шпакуватий,[69] а на плечах уже п'ятдесятка.

Отець Юрій надяг свої нові штани, довгу темно-синю капоту і пасові чоботи, шию зав'язав чорною шовковою хусткою. Мартин вбрався у чорного сурдута, чорні штани та в шовкову чорну камізельку, пригладив свою лисину і підкрутив вуса. Посідали оба на стару роз'їджену бричку і рушили двома сивими кінями. Стара бричка, не молоді й

коні: старим на старість, що старе, те й миле. Злегонька, як на старих подобає, торопали сиві коники гладкою сухою греблею.

Панотець розмірковував про своє та мало що не куняв, а Мартин, склавши руки на животі, пробував уявити собі, яку ж наречену знайшов йому тато. Сонечко припікало і розмлювало не на жарт. Зненацька оба враз із дяком відчували, що припікає не тільки зверху, а й зі споду. Ледве встигли вони з брички зіскочити на землю, як за одну хвилю ціла бричка станула в полоніні. Не уже ж котрий то з них обох необачно пустив іскру з цигара в соломі на бричку? Солома була суха, як перець; а вітер подував доволі. Ледве живі повискакували та й подушили вогонь на собі, що ймився їхніх гарних свиток. Серед поля опинилися так, що ні краплі води, ні живої людини. Хоч не малий був страх, не затратив Юрій своєї сивої голови – старий, а сухий швидше доскочив землі, як товстий Мартин.

Добре, що повідтинали коні. Горить стара бричка, тільки залізо одлітає. Не було коли й пожалувати старенької, що діждалася такої несподіваної кінчини в дорозі на сватанне...

– Агі на тебе, Мартине! Лихо нараяло тебе курити отсі бісові цигара, – розгукався Юрій. – Та я зроду не курих тих клятих скрутіл, за моїх часів не бувало такого.

Мартин вхопив кілька разів повітря повним ротом і залопотів:

– Де ж ви бачили, аби я курих? Не курих я.

– Як то не курих? А чого ж воно зайнялося?

– А Бог його святий знає. А не курих. Прошу подивитися – нема в мене ані одного цигара.

Юрій заклопотано засопів у вуса, а дяк скося глянув на нього й похитав головою:

– О-ой, ще не раз нам той чорт, якого ви вигнали, капості наробить.

– А видите, тату, – додав свого Мартин, – через вас урвалося нам сватанне.

Так вони й лишили Безручкого на місці, щоби не закрив хто залізо, а самі посідали на коней і поїхали доміх верхи, неначе які високородні лицарі. Приїхали наші погорільці під вечір, зчудувалися всі слуги, тільки стара Феська зраділа так, як би то до неї заїхали свати...

– От і вези ту старого кавалера свататися! Висватати не висватаєш, а тільки попалишся, – заговорив старий Юрій, ступаючи на поріг до хати.

III

Настала осінь. На другій Пречистій був у Негівцях празник. Душа цілого празнику в пекарні була стара Феська Бараниха, панотцева ґаздиня. Уже десять літ служила вірно Юрію. Не молода по віку, а баба недалеко шістдесяти, але очі світили у неї ще досить живим світлом і швендалася вона, як на веретені.

До панотця з'їхалося чимало гостей. А серед них і шляхетна панночка Вероніка. Тут таки й шепнули Юрію, що варто аби син його до панночки позалицявся, бо хоч вона й немолода, а тепла.

Панночка мала яких трийцять шість років.

В алькирику наклав Юрій синові, що мож у голову.

Горнеться сердешний Мартин до любої Вероніки, хоч на перше око не припала йому до вподоби. Біда тільки, що не звинний. Лишень що хотів заговорити яке солодке слово, на нещастя, закрутило щось у носі, як не чхне, аж вікна задзвеніли.

Вероніка аж стряслася ціла. Юрій аж почервонів і, приступивши нишком ід синові, шепнув:

- Мартине! Не чхай так, Бога ради, бо вичхаєш панну Вероніку геть із хати.

- Агі, - відшепнув Мартин, - як не чхнути, коли закрутило?

Ніхто настільки, як старі панни, не мають дратівливі нерви. Відколи жила Вероніка, то не чула подібного чхання.

А як позасідали кругом столу гості, один зі сватів, що привіз панну Вероніку, шепнув Мартинові:

- Паничу, сядьте крихту коло панночки.

Мартин і справді послухав доброї ради. Але сів на лаву так незручно, що тільки затріскотіло - лава перекинулась, наляканий Мартин вхопився за свою сусідку та й попадали обоє. Потягнули за собою й два тарельці з голубцями і якраз на ясну шовкову сукню панни Вероніки. Панна тільки скрикнула пронизливим голосом, неначе летіла в пропасть і зомліла від страху, побіліла, ні зворухнеться.

Старий Юрій лиш головою похитував:

- Нехай би хто подивився на таке! Не пора тобі, Мартине, засідати побіч панночки.

І хто би засумнівався, що без чортяки й тут не обійшлося?

IV

Нема гіршої біди для попа, як зайти собі в напасть із яким-небудь дідичем. Був на тоді паном у Негівці граф Конарський, молодий та норовистий. З отцем і дідом теперішнього власника довколишніх сіл Юрій жив у згоді, бо вони були чесні пани, не дали нікому ні злого слова. Але молодий граф мав на панотця зуба, бо той ніколи перед ним голови не схиляв. Та до того ще й один із двораків доніс графові, що Юрій не поважає його за те, що циндрить батьківське добро і гуляє та що здалося б і молодому графові чорта вигнати.

- Нажену ж я старому чорта, що не побачить Петрової днини, - розгнівався граф. - Сей час розібрати пасіку!..

Небавком і сам пан граф допав осідланого коня і на чолі бутних двораків гайда руйнувати попову пасіку.

Було то з кінцем місяця квітня. По садах, по гаях, по лісах порозцвіталися дерева, та стільки запаху й краси в Божому світі, що тільки веселись та любуйся, чоловіче. Прибрав Господь святу землю так гарно, що тільки величайте та й кохайте її, люди.

Наш Юрій кохався дуже в бджолах і не раз пересиджував цілий день у пасіці. Як почув він, що граф заповзявся зруйнувати його пасіку, то сів на коня і пігнав свою пасіку рятувати, а за ним його челядь. Та поки приспіли на місце, то із пасіки лишилися тільки самі стовпи, а коло них увивалися двораки із сокирами. Аж волосся рвав старий Юрій од гніву, побачивши оттаке діло.

- Про що занастив мене, пане графе?

- Не тобі йму оправдатися, старий попе. Тікай скоро, коли не хочеш розсипатися.

- Бог судити тебе буде за мою кривду.

На таку перепалку панотцева юрба кинулася на двораків, а двораки на них.

- Ти наважився мене, графа, ганьбити? - скрикнув молодий дідич й напер конем на старого.

Відскочив назад кінь Юрія, не встиг старовина вдержатися на коні, а впав коміть головою на землю.

Перепудився пан граф на таке, зіскочив із коня та давай рятувати старого, уже каючись свого учинку. Декотрі, що вже на добре посмикалися за чуби, попускали руки. Затих той галас, такий страх позатикав усім губи, неначе Бог заявив чудо. Розкаяний пан граф припав на коліна ід панотцеві, що упав на якийсь пень, потовк собі цілий лівий бік од серця й лежав крайно без духа. Сподвигнув граф старенького, злаявся на слуги та післав до двора по коні та по бричку.

Й хто б не розкався таким випадком! Сам вік спонукує праведну людину шанувати старість. А се ж мало що на смерть не забився старий, на вісімдесятім року панотець, священна особа. Гріх, кажуть, покласти руку на священика: заворушилось сумління в пана графа.

V

Не багато потреба до смерти кожному чоловікові, а найменше старому. Тиждень уже, як не здвигається Юрій з постелі. Упавши з коня, потовкся справді тяжко, но ще більше переточила корінь життя його згризота. Скільки перевікував, а такої ганьби та кривди не дізнав ніколи. Така несправедна вражда пана графа роздерла старе, тепле його серце глибоко, бо й він був шляхоцького роду. Не стільки про здоровля, як про честь дбають старі люди. Хоч як наглядав пан граф коло старого, щоби подобрити лихо, зазивав лікарів навіть зо Львова; не подобріло, бо серце не скоро та не легко дасть загоїтися. Приспіла нашому панотцеві послідня, крайна година.

Поховали Юрія славно, величаво. Не лиш негівщани проводжали тіло пам'ятного душпастира свого в святу землю, а назбиралося тьма народа зо всіх сіл сусідніх. Зверх п'ятдесять літ попував він і був знайомий кожному од маленької дитини до найстаршого чоловіка. Не було такої людини, що не зазнала би ласки Божої, підклавши голову під Євангеліє, коли Юрій читав службу. Хто найбільше заводив й жалувал, то неговецькі; не було поміж ними ні одного, котрого не охрестив би, або не звінчав; старі дітьми його затирили, а молодим повіділося, будьто би старому їх панотцеві не вмирати ніколи.

Тиждень минав од похорону. Саме в той день, коли вмер Юрій, стояли вночі вартівники на сторожі коло церкви. Ніч була місячна, ясна, така погідна, що жаль очей прижмурити. Десь так коло опівночи заблисло світло зо всіх вікон од церкви. Вартівники, що загадалися були про старого небіжчика-попа, подубіли таки зі страху під церквою. Скоро день рознеслися чутки по всіх селі: опівночи правив небіжчик-піп в церкві службу Божу, а мерців найшла повна церков. На чім світ клялися вартівники про те, що виділи та й чули.

Деяким показувався Юрій під лісом, на місці, де стояла його пасіка, в саме полудне. Довго ходили про него поговорки в народі, ще й нині нагадують, а чи кому являється, не знаю. Говорили також про графа Конарського, як од сеї хвилі крайно збожеволів, розпугав усе майно та й молодим ще помер марно у Варшаві.

Не чувати натепер, аби хто їхав до Неговець святити воду; тільки бзини там що мож багато: росте вона, як росла давніше...

Примітки

59 Бзина - бузина.

60 Луцаки - вихованці луцької семінарії.

61 Ласо учинилося - аж заздрість бере.

62 Пособкувати - поганяти волів вигуком "соб, соб".

63 Сонмище - натовп.

64 Повали - стелі.

65 Спрятків - меблів.

66 Умегали - утікали.

67 З великої пуги попричікали - з великого страху заціпеніли.

68 Заміть - заметіль.

69 Шпакуватий - сивуватий.